

Dr hab. Janusz Mieczkowski prof. US
Instytut Politologii i Europeistyki
Uniwersytet Szczeciński

Recenzja dorobku naukowego doktora Fuada Jommy i rozprawy habilitacyjnej
Wpływ podziałów religijnych, narodowych i etnicznych na procesy polityczne w Syrii,
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2018, ss. 640.

Sylwetka habilitanta

Doktor Fuad Jomma od wielu lat podejmuje w swych badaniach problematykę dotyczącą Bliskiego Wschodu. Wśród impulsów oddziaływujących na jego zainteresowania naukowe są także i te natury biograficznej. Habilitant urodził się i wychowywał w kurdyjskiej rodzinie na północnych terenach Syrii. Doświadczenia wyniesione z tamtego okresu życia wpłynęły na jego wrażliwość i percepcję otaczającego świata, dając asumpt do możliwości ich weryfikacji w późniejszym czasie. Tą szczególność sytuacji Autora rozprawy można porównać do pozycji *native speaker*, który dzięki autopsji jest mocno osadzony w kontekstach spraw, które porusza, nie jest ograniczony barierami językowymi i jednocześnie dzięki późniejszym doświadczeniom orientuje się w zachodnich realiach badawczych potrafiąc je wykorzystać dla prowadzonych eksploracji naukowych.

Dr Fuad Jomma od 1987 roku mieszka w Polsce. Ukończył z bardzo dobrym wynikiem politologię na Uniwersytecie Gdańskim, broniąc w 1994 roku pracę magisterską pt. *Swoistość narodu kurdyjskiego na tle Bliskiego Wschodu*. Kolejnym etapem w jego rozwoju naukowym stały się studia doktoranckie na tejże uczelni, sfinalizowane obroną w 2000 roku rozprawy doktorskiej pt. *Aktywność polityczna diaspory kurdyjskiej*. Osobą znaczącą w rozwoju naukowym Habilitanta był prof. dr hab. Andrzej Chodubski, pełniący kolejno rolę opiekuna pracy magisterskiej, później zaś promotora rozprawy doktorskiej, a w kolejnych latach naukowego mentora.

Początkowo Habilitant związany był zawodowo ze środowiskiem akademickim Słupska, od 2007 roku, momentu zatrudnienia w Uniwersytecie Szczecińskim, jest adiunktem w Instytucie Politologii i Europeistyki US.

Opinia na temat książki habilitacyjnej

Monografia *Wpływ podziałów religijnych, narodowych i etnicznych na procesy polityczne w Syrii*, wydana przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego w 2018 roku i licząca sześćset czterdzieści stron, stanowi zwieńczenie dotychczasowych badań doktora Fuada Jommy.

Wybór tematu rozprawy habilitacyjnej uważam za trafny z kilku powodów. Pierwszym z nich jest jej nowatorski charakter. Znaczącym walorem jest pozaeuropejski kontekst kulturowy dla prowadzonych badań dotyczących polityki wobec grup mniejszości oraz przyjęcie panoramicznej perspektywy w realizacji tego zadania badawczego. Recenzowana rozprawa nie ma swego odpowiednika w polskiej literaturze przedmiotu i wypełnia istotną lukę badawczą.

Drugim powodem potwierdzającym trafność wyboru jest wymiar pragmatyczny. Narracja prowadzona w rozprawie przez doktora Fuada Jommę pozwala na charakterystykę głównych wewnętrznych, ale i zewnętrznych aktorów na scenie politycznej Syrii, państwa stanowiącego jeden z istotnych punktów zapalnych współczesnego świata.

Trzecim powodem trafności wyboru jest nośność poznawcza rozprawy. Autor mierzy się z odpowiedzią na pytanie dotyczące przyczyn które Syrię - państwo pozornie postrzegane jako jednolite pod względem narodowym i religijnym - doprowadziły do konfliktu. Syryjski paradoks pozornej jednolitości według doktora Fuada Jommy był iluzoryczny, wśród czynników konfliktogennych wymienia on zarówno podziały wewnętrzne wśród wyznawców islamu, niedostrzeganie postulatów Kurdów, jak i nieodpowiedzialną politykę społeczną i ekonomiczną prowadzoną przez rządzącą mniejszość alawicką. Zgodzić się należy z Habilitantem, że syryjskie doświadczenia funkcjonowania zróżnicowanego społeczeństwa pod względem wyznaniowym, narodowym czy etnicznym stanowią interesujący przykład w dyskursie nad działaniami politycznymi służącymi zachowaniu stabilizacji w pozostałych państwach Bliskiego Wschodu.

Rozprawa charakteryzuje się właściwą strukturą uwzględniającą przedmiot pracy, jej cele oraz konsekwencje przyjętej hipotezy.

Autor rozprawy zakłada, że celem pracy jest „próba ukazania wpływu podziałów religijnych, narodowych i etnicznych w społeczeństwie syryjskim na przemiany polityczne w państwie”. Wskazuje na wagę ustalenia przebiegu procesu przejścia władzy przez mniejszość alawicką i jej wpływu na procesy polityczne w Syrii. Zamiarem piszącego staje się także wskazanie przyczyn narodzin konfliktu zbrojnego w Syrii oraz przygotowania prognoz dla powojennej Syrii, „które mogą być inspiracją do zmian i tworzenia nowej rzeczywistości w

państwie syryjskim”. Habilitant świadomie dookreśla zakres przedmiotu badań, rezygnując w prowadzonej narracji z analizy kwestii odnoszących się do toczących się od 2012 roku negocjacji pokojowych, uznając iż jest to zagadnienie samo w sobie zasługujące na osobne badanie. Przyjęty w rozprawie przez Autora zakres chronologiczny, obejmujący lata 1946 - 2014, jest prawidłowy i wynika z uwzględnienia przemian politycznych zaistniałych na ziemiach syryjskich w tym czasie (symbolicznie wyznaczonych w linii od końca mandatu francuskiego i uzyskania niepodległości po pojawienie się aspiracji tzw. Państwa Islamskiego do terytorium syryjskiego). Wyjątek w tak określonej ramie chronologicznej stanowi uwzględnienie rosyjskiego projektu konstytucji syryjskiej z 2017 roku w rozważaniach prowadzonych w rozdziale drugim pracy.

Układ treści nakierowany jest na analizę i syntezę prowadzącą do weryfikacji hipotez, jak i odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Habilitant przyjmuje jako główną hipotezę założenie wskazujące na większy wpływ podziałów religijnych na procesy polityczne w Syrii niż podziałów narodowych i etnicznych. Wsparciem dla prowadzonej analizy jest odniesienie się do hipotez szczegółowych dookreślających czynniki warunkujące rozwój sytuacji i wnioskuje kolejno iż mniejszość alawicka przejęła władzę w wyniku wewnętrznych walk wśród sunnickiej większości, polityka władz zdominowana przez ród Al-Asadów była jednolita wobec wszystkich grup religijnych i mniejszości narodowych i etnicznych w państwie syryjskim oraz to że ideologia panarabizmu wpływała na działania władz syryjskich wobec grup religijnych, mniejszości narodowych i etnicznych. Sformułowane szczegółowe pytania badawcze (w liczbie dziesięciu) odnoszą się do hipotez i służą ich weryfikacji.

Konstrukcja pracy ma charakter problemowo-chronologiczny. Poszczególne części rozprawy związane są z sobą w ujęciu funkcjonalnym. Transparentność rozprawy zapewnia prawidłowo przeprowadzona strukturalizacja pracy w oparciu o pięć tematycznych rozdziałów odpowiednio i proporcjonalnie skonstruowanych. Każdy z rozdziałów charakteryzuje się wewnętrznymi elementami struktury - podrozdziałami i punktami, co ułatwia podążanie za kompozycją prowadzonej narracji. Logiczne wyróżnienie rozdziałów i ich części składowych jest zgodne z realizowaniem założonego tematu.

Dobrym zabiegiem Piszącego jest odniesienie się w zakończeniu rozprawy do hipotez i związanych z nimi pytań badawczych. Znajduje ono swój wyraz w sformułowaniu piętnastu wniosków podsumowujących i stanowi syntetyczny i przejrzysty przegląd osiągniętych wyników badań.

Rozprawa lokuje się w politologicznej perspektywie badań jako podstawowym nurcie, widoczne są także odwołania do innych dyscyplin, związane z poruszaną tematyką. Nie

zamykanie się w obrębie jednej dyscypliny jest korzystne ponieważ sama tematyka zróżnicowania kulturowego (religijnego, narodowego i etnicznego) ma w swej naturze charakter interdyscyplinarny. Zgodzić się należy z poglądem Autora dotyczącym relacji między wieloaspektowością problemu badawczego i możliwościami badania go na różnych płaszczyznach dyscyplinarnych (politologicznych, ekonomicznych, socjologicznych, historycznych czy geograficznych), oraz na użycie metod badawczych charakterystycznych dla tych dyscyplin. Stosowane w rozprawie metody cechuje różnorodność, Habilitant wskazuje na wykorzystanie w badaniach ośmiu metod badawczych. Ich zasadność dla prowadzonych badań omawia we wstępie, umiejscawiając zakres wykorzystania w poszczególnych partiach pracy.

Recenzowana rozprawa habilitacyjna składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów tematycznych, zakończenia, bibliografii, indeksu skrótów, spisu ilustracji, tabel i wykresów oraz streszczenia w języku angielskim.

Szerokie spektrum problemu badawczego prezentowane jest w kolejnych partiach książki wykazuje solidne opanowanie poruszanej tematyki przez Habilitanta. W pierwszym rozdziale scharakteryzowano teoretyczne kategorie dotyczące narodu, mniejszości religijnych, narodowych i etnicznych. Warto podkreślić, iż Autor rozprawy przedstawia sposoby rozumienia wymienionych pojęć zarówno z perspektywy europejskiej, jak i z perspektywy muzułmańsko/arabskiej. Omawia znaczenie terminów *umma* i *kaumijja* (oznaczających naród) oraz *asz-szaab* (czyli lud). Piszący zaznacza problemy związane z definiowaniem kategorii pojęć o charakterze etnicznym na gruncie arabskim, wynikających z odmienności punktów odniesienia opartych na podłożu religijnym, a nie świeckim jak w przypadku doświadczeń europejskich. Jak wskazuje Autor w systemie prawnym Syrii nie funkcjonuje termin mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych.

Rozdział ma szczególne znaczenie dla zrozumienia swoistości doświadczeń odnoszących się do stosowania pojęć charakteryzujących zróżnicowanie kulturowe (etniczne i religijne) nie tylko na terenach Syrii, ale i całego Bliskiego Wschodu.

W rozdziale drugim charakteryzującym zróżnicowanie religijne, narodowe i etniczne w Syrii Habilitant przedstawia uwarunkowania związane z regulacjami dotyczącymi ochrony praw mniejszości zarówno w wymiarze międzynarodowym, globalnym i funkcjonującym w świecie arabskim oraz syryjskim. Zwraca uwagę na brak ustawodawstwa bezpośrednio gwarantującego ochronę mniejszości narodowych i etnicznych w Syrii i konsekwencje z tym związane.

Drugą część rozdziału stanowi prezentacja panoramy różnych grup kulturowych z terenu państwa syryjskiego, takich jak społeczności religijnych (sunnitów, alawitów, ismailitów, druzów, chrześcijan, żydów i jazydów), narodowych (Kurdów, Turkmenów, Greków, Czerkiesów, Albańczyków, Ormian) i etnicznych (Romów i Czerkiesów).

Kolejny trzeci rozdział rozprawy dotyczy przemian politycznych w Syrii do 1963 roku. W pierwszej części zawiera on analizę procesów związanych z walką wewnętrzną o władzę z charakterystyką poszczególnych nurtów politycznych i jakże istotnym odniesieniem się do roli armii jako aktywnego uczestnika w przekształceniach systemu politycznego. W następnej części rozdziału omówiono rywalizację supermocarstw o Syrię. Trzecia część rozdziału została poświęcona ocenie wpływów ideologii panarabizmu na sytuację Syrii.

W rozdziale czwartym przedstawiono wpływ alawitów na zmiany polityczne w Syrii w okresie od uzyskania niepodległości do przejęcia władzy przez partię Al-Baas. W szczególności przedstawiono walkę alawitów o wpływy w armii i polityce, charakterystykę Syrii w okresie prezydentury Hafiza al-Asada i politykę władz Syrii wobec grup religijnych. Autor podejmując kwestię sektarianizmu zastanawia się nad tym na ile poszczególne grupy przekładały swe partykularne interesy nad interes państwa i jakie były ich motywacje. Kluczowym elementem staje się w tych rozważaniach problem mniejszości religijnej alawitów, która jak zauważa Habilitant „odrzucała w istocie zasady demokracji, ponieważ tylko dzięki temu nie stanowiła mniejszości, a grupę sprawującą władzę”.

Podobnie jak w przypadku pojęć odnoszących się do mniejszości narodowej i etnicznej Habilitant posługując się kategorią polityki etnicznej w rozumienia świata zachodniego dostrzega jej nieadekwatność wobec realiów syryjskich. Wskazując na brak rozwiązań instytucjonalnych w tej materii zauważa, że „syryjska polityka wobec mniejszości spełniała jedynie funkcje dystrybucyjną i konfliktotwórczą”.

Rozdział piąty wskazuje na to jak podziały religijne, narodowe i etniczne stały się podłożem wojny domowej. Chronologicznie związany jest z czasem prezydentury Baszszara al-Asada. Autor odnosi się do planów politycznych prezydenta i możliwości ich realizacji. Wskazuje na znaczący wpływ wydarzeń „Arabskiej Wiosny” na zmiany polityczne w Syrii. Istotne w kontekście rozważań dotyczących polityki wobec mniejszości jest ukazanie jak początkowo demokratyczne i antysystemowe demonstracje przerodziły się w konflikt religijny między sunnitami a alawitami, w którym pozostałe mniejszości wsparły stronę obozu rządzącego, czyli alawitów.

Kolejną częścią rozdziału jest refleksja dotycząca powojennej przyszłości Syrii. Ujawnia ona prognostyczny walor rozprawy oparty o projekt państwa federacyjnego.

Habilitant przedstawia różne wizje rozwoju sytuacji w Syrii zarówno o charakterze wewnętrznym, jak i zewnętrznym, a także kreśli autorską refleksję na ten temat, w której wskazuje trzy potencjalne scenariusze dla Syrii. Zakładają one sytuację wygranej obozu rządzącego i utrzymania Baszszara al-Asada u władzy, wygranej opozycji i odsunięcia prezydenta od władzy oraz sytuacji patowej w której rozwiązanie wypracowane jest przez wszystkich uczestników konfliktu, w tym Stany Zjednoczone i Rosję.

Bibliografia licząca blisko siedemdziesiąt jest wartością samą w sobie dla osób zainteresowanych procesami politycznymi w Syrii i może stanowić rodzaj przewodnika po materiałach dotyczących omawianej kwestii. Odzwierciedla sumiennosc badacza dążącego do pozyskania i wykorzystania wszystkich dostępnych materiałów służących dokumentacji analizowanych procesów i zjawisk związanych z badanym problemem. Bibliografia zawiera uporządkowane w kategoriach odpowiadających przyjętym standardom źródła i opracowania, głównie w językach polskim, angielskim, arabskim oraz sporadycznie we francuskim i rosyjskim. Dodatkowym walorem rozprawy są ilustracje, tabele i wykresy uzupełniające prowadzony wykład.

Rozprawa doktora Fuada Jommy znacząco poszerza wiedzę o relacjach między światem polityki a kwestiami tożsamościowymi, w szczególności zaś o uwarunkowaniach polityki wobec mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych, opartej na refleksji dotyczącej sytuacji mniejszości w systemie autorytarnym. Istotną zaletą jest także ułożenie prowadzonego badania w kontekście pozaeuropejskim.

Habilitant zawarł w pracy obszerny materiał badawczy umożliwiający czytelnikowi dogłębne poznanie przejawów badanego problemu z perspektywy politologicznej. Celnie zidentyfikował i ocenił główne problemy w rozwoju sytuacji społeczno-politycznej Syrii, wskazując na znaczenie podziałów religijnych, etnicznych i narodowych w systemie politycznym tego państwa. Rozprawa nie mając swego odpowiednika w polskiej literaturze przedmiotu wypełnia istniejącą lukę poznawczą. Tak prezentowana tematyka badawcza budzi zainteresowanie - warto w tym miejscu odnotować, iż książka doczekała się już pierwszych (pozytywnych) recenzji w środowiskach naukowych¹.

Ocena innych osiągnięć naukowych

Przedstawiony do oceny dorobek naukowy habilitanta poświadcza jego aktywnosc naukową i konsekwencję w realizacji zainteresowań badawczych.

---

¹ Zob. recenzja J. Zdanowskiego w „Krakowskich Studiach Międzynarodowych” 2018 nr 3.

Habilitant jest autorem dwóch monografii. Doktorat stanowił podstawę dla wydanej w 2001 roku książki pt. *Kurdowie i Kurdystan. Problemy diaspory kurdyjskiej*. W książce tej dostarcza się usystematyzowanej i czytelnie objaśnionej wiedzy o przemianach zachodzących wśród emigracji kurdyjskiej we współczesnym świecie. Wskazuje się na wzrost kurdyjskiego potencjału społecznego i politycznego oraz wkład diaspory w rozwój państw przyjmujących.

Druga monografia pt. *Wpływ podziałów religijnych, narodowych i etnicznych na procesy polityczne w Syrii* związana jest prowadzonym postępowaniem habilitacyjnym i omówiona powyżej.

Habilitant dał się poznać jako koordynator projektów wydawniczych będąc współredaktorem² pracy zbiorowej - *Polska i Europa wobec kryzysu migracyjnego. W poszukiwaniu złotego środka*.

Opublikował dwanaście artykułów w czasopismach naukowych (cztery z nich w języku angielskim) oraz dwadzieścia trzy rozdziały w pracach zbiorowych (w tym jeden w języku angielskim).

Analiza treści przedstawionych do zrecenzowania opracowań potwierdza proces kształtowania się osobowości badacza otwartego na poszukiwanie istotnych problemów ze względu na poznanie badanej rzeczywistości. Lektura wybranych publikacji skłania do stwierdzenia, że Habilitant posiada sprecyzowane zainteresowania badawcze dotyczące Bliskiego Wschodu i spraw z nim związanych. Tematycznie lokują się w kilku kręgach zagadnień, takich jak problematyka mniejszości religijnych, narodowych i etnicznych (zwłaszcza zaś mniejszości kurdyjskiej), kwestii dotyczących islamu i społeczności muzułmańskiej, przemian społeczno-politycznych w Syrii i aktywności obywateli tego państwa w trakcie tzw. Arabskiej Wiosny, migracji ludności z obszaru Bliskiego Wschodu do Europy i integracji migrantów w państwach przyjmujących.

Publikacje przedłożone do oceny potwierdzają systematycznie wzbogacany warsztat naukowy Habilitanta. Lektura tekstów ujawnia stawianie kolejnych pytań istotnych dla poznania i zrozumienia czynników warunkujących procesy społeczno-polityczne w rejonie Bliskiego Wschodu, w szczególności na obszarze Syrii, jak i sytuacji muzułmanów w Europie.

Zauważalna jest obecność w obiegu naukowym. W dokumentacji habilitacyjnej zamieszczono dane ilustrujące parametryzację osiągnięć naukowych doktora Fuada Jommy.

---

² Wspólnie z A. Linką.

Indeks Hirscha według bazy Web of Science – dwa, liczba cytowań według bazy Google Scholar – dziewiętnaście.

Podobne kryteria jak w przypadku publikacji można odnaleźć podczas przeglądu tematyki referatów wygłoszonych na blisko pięćdziesięciu konferencjach w których brał udział Habilitant. Jest to tym bardziej zrozumiałe, biorąc pod uwagę fakt, iż część z nich stała się późniejszymi artykułami. Wskazane byłoby większe zróżnicowanie geograficzne miejsc wystąpień, większość z nich miała miejsce w Polsce. Warto jednak odnotować przypadek wystąpienia na konferencji w Iraku, oraz dwukrotne wystąpienia w języku angielskim i jednokrotne w języku arabskim podczas konferencji. Habilitant dał się poznać również jako organizator i współorganizator pięciu spotkań naukowych (z których jedno miało miejsce w Berlinie).

Znacząco prezentuje się aktywność międzynarodowa wyrażana w uczestnictwie w programach europejskich. Doktor Fuad Jomma odbył sześć wyjazdów w ramach programu Erasmus, prowadząc wykłady na uniwersytetach w Ołomuńcu (Czechy), Falun (Szwecja) i Konya (Turcja).

Poszukiwanie nowych form realizacji badań i prezentacji ich efektów sprzyjało aktywności w obszarze przygotowywania projektów naukowych. Doktor Fuad Jomma uczestniczył w powstaniu siedmiu projektów naukowych. Ich tematyka była związana z podstawowymi zainteresowaniami badawczymi Habilitanta.

Habilitant nabył także doświadczenia związane z redakcją pism naukowych, partycypował w pracy dwóch pism naukowych – „Misan Journal of Accademic Studies” (Irak) i Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Szczecińskiego „Acta Politica” (jako redaktor tematyczny).

Swoją aktywność naukową realizował również poprzez udział w pracach stowarzyszeń naukowych – Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych i Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich. Powyższe dane pozwalają stwierdzić na istotne osiągnięcia w aktywności Habilitanta.

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego i współpracy międzynarodowej

Kariera zawodowa doktora Fuada Jommy związana była z kilkoma uczelniami wyższymi mieszczącymi się w Słupsku³ i Szczecinie⁴. Wpłynęło to znacząco na zakres

---

³ W Słupsku w latach 2000-2007 Pomorska Akademia Pedagogiczna (później Akademia Pomorska). Ponadto w latach 2007-2009 Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Kobylnicy koło Słupska Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej.

aktywności dydaktycznej. Stąd zapewne zaskakująca w pewnym stopniu lista aż piętnastu kierunków na których prowadził on zajęcia.

W słujskim etapie aktywności zawodowej obok zajęć związanych z naukami o polityce współistniały także te odnoszące się do pedagogiki. Dla szczecińskiego etapu charakterystyczne stały się przedmioty realizowane na studiach politologicznych, europeistycznych i dotyczących bezpieczeństwa (narodowego i wewnętrznego). W wykazie prowadzonych przedmiotów, obok zajęć obowiązkowych charakterystycznych dla wymienionych kierunków, istotne miejsce zajęły zajęcia fakultatywne, związane tematycznie z problematyką Bliskiego Wschodu.

Praca dydaktyczna Habilitanta spotykała się z dobrym odbiorem wśród studentów, jednym z potwierdzeń były wysokie wskaźniki pozytywnych ocen przy prowadzonych ewaluacjach. Świadczyłyby to o umiejętnościach związanych z odpowiednim przygotowaniem zajęć i wzbudzeniem zainteresowania ich tematyką wśród studentów.

Jednym z działań Habilitanta na rzecz umiędzynarodowienia kierunków oferowanych przez polskie uczelnie było prowadzenie zajęć w języku angielskim dla obcokrajowców w ramach programu Erasmus+ (trzy przedmioty).

Następnym elementem w poszerzaniu doświadczenia zawodowego stało się sprawowanie przez niego funkcji opiekuna kolejnych roczników studentów (przez piętnaście lat), jak i funkcji koordynatora ds. wymiany studentów. Uwidacznia się także uczestnictwo w promocji młodej kadry naukowej, m.in. pełnił on funkcję promotora pomocniczego w pomyślnie zakończonym przewodzie doktorskim⁵.

Habilitant aktywnie uczestniczył w pracach organizacyjnych na uczelni. Starania te udokumentowane są certyfikatami i zaświadczeniami.

Działalność doktora Fuada Jommy nie ograniczała się tylko do środowiska akademickiego. Zdolność i łatwość w przekazywaniu wiedzy sprzyjała wielokrotnemu uczestnictwu w szeregu przedsięwzięć popularyzujących naukę. Można zaobserwować to m.in. w realizacji projektów edukacyjnych dla różnych grup odbiorców, m.in. takich jak młodzież szkolna, osoby starsze czy wojskowi. Przedstawiony w dokumentacji habilitacyjnej wykaz zawiera wyszczególnienie dwudziestu inicjatyw realizowanych na tym polu, z których znaczna część miała charakter cykliczny i odbywała się w różnych ośrodkach na terenie Polski Północnej.

---

⁴ W Szczecinie od 2007 roku Uniwersytet Szczeciński. Ponadto w latach 2008-2010 oddział Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, oraz w latach 2008-2010 Zachodniopomorska Szkoła Biznesu.

⁵ Rozprawa doktorska mgra P. Mszyca „Siły zbrojne w polityce bezpieczeństwa Turcji” została obroniona 19.10.2017 r. na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego.

W mojej ocenie dorobek dydaktyczny i popularyzatorski Habilitanta jest znaczący.

Konkluzja

Lektura rozprawy i dokumentacji przedstawionej w procesie habilitacyjnym pozwala na obserwację procesu konstytuowania się Habilitanta jako samodzielnego badacza, którego pozycja budowana jest zarówno w oparciu o prowadzone badania, jak i dorobek dydaktyczny oraz aktywność w obszarze upowszechnienia nauki.

Dorobek habilitacyjny mieści się w zakresie przedmiotowym nauk o polityce. Przedmiot i cele badań oraz podejście badawcze mogą być utożsamiane z dyscypliną nauk o polityce. Podejmowane przez Habilitanta badania i ich efekty świadczą o znaczącym potencjale i perspektywach rozwoju naukowego. Zarówno opublikowana rozprawa jak i pozostały dorobek naukowy doktora Fuada Jommy stanowią w mojej ocenie znaczący wkład w rozwój nauk o polityce.

Konkludując stwierdzam, że dr Fuad Jomma spełnia wymogi określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z powyższym opowiadam się za dopuszczeniem dr Fuada Jommy do dalszych etapów postępowania w przewodzie habilitacyjnym i popieram wniosek o nadanie Jemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce.

Dr hab. Janusz Mieczkowski prof. US